

Dnia 18 listopada 2017 roku w Auditorium Maximum Uniwersytetu Warszawskiego odbył się III Kongres Nauk Sądowych o tematyce „Statusu biegłego sądowego w Polsce”.

W Kongresie wzięli udział biegli sądowi reprezentujący różne nauki sądowe oraz m.in. prof. T. Tomaszewski, prof. dr hab. T. Widła, dr J. Pobochoa, dr A. Klich, prof. Dr hab. D. Zarzecki. PFSRM reprezentowała Małgorzata Skąpska i dr inż. Zdzisława Ledzion - Trojanowska.

Najciekawsze wystąpienie miał prof. dr hab. Tadeusz Widła na temat odpowiedzialności biegłego. Pozwalamy sobie przytoczyć najistotniejsze tezy. Autor zwrócił uwagę, że od 2005 roku na skutek orzeczenia TK 50/05 (dotyczącego problematyki VAT) przyjęto, że biegli mogą ponosić odpowiedzialność cywilną wobec osób trzecich. Stanowisko wg profesora błędne merytorycznie i logicznie, ale niestety zaczyna się utrwalać. Aktualnie rozszerzenie odpowiedzialności biegłego za „fałszywą opinię” oraz „nieumyślnie fałszywą” (zmiany w KPK art. 233 § 4 i 4a) na odpowiedzialność karną do 10 lat więzienia według niego nie przysporzy się wymiarowi sprawiedliwości. Co w takiej sytuacji może zrobić biegły? Może nie wydawać opinii w trybie procesowym tylko pozaprosesowym (wtedy nie ryzykuje). Może nie wydawać opinii kategorycznych oraz niezgodnych z opiniami innych - wtedy nie będzie można zarzucić biegłemu, że jego opinia jest fałszywa. Pan prof. uważa, że może zaistnieć sytuacja, gdy biegły będzie dbał o własne bezpieczeństwo, a nie o interes wymiaru sprawiedliwości, Pojęcie „nieumyślnego fałszu” nazwał oksymoronem czyli metaforycznym zestawieniem wyrazów o przeciwstawnym, wykluczającym się znaczeniu. Niestety nowelizacja KPK utrwała to pojęcie, a zarzut sfalszowania opinii eliminuje ją z postępowania.

Profesor Tadeusz Widła podjął również temat odpowiedzialności cywilnej biegłego. Wyraził pogląd, że nie powinno być mowy o odpowiedzialności biegłego wobec osób trzecich ponieważ:

- biegłego nie wiąże z żadną ze stron żaden stosunek prawny,
- nieprawidłowa opinia biegłego nie uderza w dobro stron, tylko w dobro wymiaru sprawiedliwości,
- to sąd odpowiada za błędny wyrok.

W USA była również próba zaostrzenia sankcji wobec biegłych, jednak wycofano się z takiego stanowiska. Ostatecznie przyjęto jednoznaczną interpretację, że nie może być odpowiedzialności cywilnej biegłego, bo będzie to ze stratą dla jego niezależności w postępowaniu sądowym.

Niestety, takie stanowisko nie znalazło odzwierciedlenia w świetle treści uchwały końcowej Kongresu.

O obowiązkach i prawach biegłego mówiła prof. Kinga Flaga Gieruszyńska (autorka niedawno wydanej książki „Biegły w postępowaniu karnym i cywilnym”). Pani Profesor zwróciła uwagę na to, że „*opinia biegłego nie może zasadniczo służyć zastępowaniu stron w poszukiwaniu faktów i dowodów a jedynie służy ich ocenie*”. W swoim wystąpieniu prof. Kinga Flaga- Gieruszyńska zwróciła również uwagę na cechy dobrej opinii sądowej:

Cyt. „*Opinia biegłego musi stanowić logiczną, spójną całość. Powinna zawierać przesłanki, na których oparty jest wywód*”

Cyt. „*Język opinii nie powinien być hermetyczny. Wnioski powinny wynikać z wyводу i powinny być spójne*”.

W trakcie referatu Pani Profesor przytoczyła wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28 września 2017r (I ACA 413/17), który zawiera kryteria miarodajności opinii. Konkluzja wynikająca z lektury tego wyroku jest taka, że nie ma podstaw do powołania nowego biegłego, gdy jedna ze stron jest tylko niezadowolona z treści opinii dotychczasowego biegłego.

Prof. Dr hab. Tadeusz Tomaszewski zadał pytanie „Czy potrzebna jest ustawa o biegłych?”. Mimo objęcia Kongresu patronatem nikt z Ministerstwa Sprawiedliwości nie potwierdził, ani

nie zaprzeczył, że trwają prace nad ustawą o biegłych. Referent zwrócił uwagę na to, że brak jest przepisów dotyczących m.in. statusu biegłego. Nie wiadomo czy jest to zawód, funkcja czy pole działalności gospodarczej. Brak jest zasad dotyczących praw i obowiązków biegłego, sposobu wyboru i kryteriów wpisu na listę biegłych. Wątpliwości budzi również odpowiedzialność cywilna biegłego wobec osób trzecich a odpowiedzialność karna za złożenie „fałszywej opinii” (do 10 lat kary więzienia !) kłóci się ze zdrowym rozsądkiem.

Kongres w swoich uchwałach wyraził nadzieję, że wszelkie zmiany będą konsultowane z ekspertami, stowarzyszeniami i organizacjami reprezentującymi biegłych.

Zwieńczeniem kongresu był „okrągły stół”, w którym już w krótszych wystąpieniach jedenastu przedstawicieli poszczególnych środowisk biegłych zaprezentowało wnioski i postulaty dotyczące poprawy statusu biegłych. Środowisko biegłych ds. wyceny nieruchomości reprezentowały trzy osoby: Małgorzata Skąpska (PF SRM), Zygmunt Zygmuntowicz (Polskie Stowarzyszenie Rzeczoznawców Wyceny Nieruchomości), Ewelina Turek- Czecharowska (Warszawskie Stowarzyszenie Rzeczoznawców Majątkowych -dalej WSRM).

W imieniu PF SRM poruszono m.in. sprawę uregulowania dostępu do bycia biegłym poprzez warunek posiadania uprawnień przez minimum 5 lat i wykazanie czynnego wykonywania zawodu. Obserwowane zjawisko wpisywania się na listy biegłych młodych stażem rzeczoznawców, niekiedy tuż po egzaminie kwalifikacyjnym, może skutkować słabą jakością opinii. Negatywnie wypowiedziano się w kwestii dodatkowych ubezpieczeń OC dla biegłych z uwagi na to, że rzeczoznawca majątkowy podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu ustawowemu, a biegłym może być tylko rzeczoznawca majątkowy. Jeśli prowadzi działalność zawodową w ramach działalności gospodarczej, to wykonywane czynności jako biegłego sądowego i rzeczoznawcy majątkowego są tożsame. Podkreślono, że jednym z ciągle nierozwiązanych problemów jest dostosowanie wynagrodzeń biegłych sądowych do ich wysokich kompetencji oraz odpowiedzialności zawodowej i społecznej, jaką ponoszą za swoje opinie. Biegły powinien otrzymywać poza wynagrodzeniem za opinie zwrot wszystkich kosztów, w tym zwrot za czas przejazdów. Zwrócono uwagę na częste „obcinanie” biegłym wynagrodzenia za opinie. Z uwagi na niepewność wyceny, która w sposób naturalny towarzyszy szacowaniu wartości praw do nieruchomości wyrażono zaniepokojenie możliwością wyciągania konsekwencji karnych wobec biegłych w przypadku „fałszywej opinii”, czy „nieumyślnie fałszywej”. Przyłączono się do uwag dotyczących usprawnienia procesów wydawania opinii poprzez digitalizację dokumentów z akt sprawy. Zaproponowano także wprowadzenie możliwości przesyłania opinii biegłego w trybie poczty elektronicznej. Negatywnie wypowiedziano się o wydawaniu opinii sądowych w zakresie wyceny nieruchomości pod szyldem instytucji, w tym uczelni wyższych.

W imieniu WSRM Ewelina Turek - Czecharowska przedstawiła wyniki ankiet przeprowadzonych wśród biegłych sądowych ze stowarzyszenia, które poza problemami dotyczącymi wynagrodzenia, terminów wypłat, i nieuzasadnionego obcinania wynagrodzeń, zwracały uwagę na niepełne, czy niejasne postanowienia sądu, brak pełnych dokumentów w aktach sprawy.

Przedstawiciel PSRW dr inż. Zygmunt Zygmuntowicz, poparł wcześniejsze wnioski, jak też wskazał na konieczność zorganizowania się biegłych sądowych.

Uczestnicy Kongresu uznają celowość systematycznego organizowania ogólnopolskich spotkań biegłych i rzeczoznawców w przyszłości, które powinny stać się forum wymiany myśli i poglądów, reprezentować środowisko biegłych i rzeczoznawców oraz wyrażać jego poglądy wobec władz publicznych.

Uczestnicy zakończyli kongres postulatami:

1. Zebrani popierają idee organizowania co kilka lat kongresów nauk sądowych dla zebrania wniosków i postulatów, w celu przekazania ich Ministerstwu Sprawiedliwości i innym instytucjom.
2. Uczestnicy III KNS oczekują, że planowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości, ustawa dotycząca biegłych, będzie konsultowana ze środowiskiem ekspertów i organizacji reprezentujących biegłych.
3. Uczestnicy Kongresu wnoszą, aby zgłaszane wnioski i postulaty były właściwie ocenione i docenione, w tym i wnioski dotyczące szerszego stosowania rozwiązań pragmatycznych dla usprawnienia i zmniejszenia kosztów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Jest to nasz wkład w reformę wymiaru sprawiedliwości.
4. Dla zapewnienia właściwego poziomu kompetencji biegłych, istnieje potrzeba stałego ich szkolenia, jak i ustalenie formalnych wymogów uprawnień, atestacji, specjalizacji, a nie wyłącznie posiadanie dyplomu.
5. Wynagrodzenie biegłych musi być dostosowane do stopnia ich kompetencji i płac w gospodarce narodowej; „wymagać i płacić”.
6. Możliwość karania biegłego za nieumyślnie fałszywą opinię (art. 233 § 4a) zagraża ich bezpieczeństwu prawnemu. Przepis ten powinien być usunięty albo zmodyfikowany.
7. Z powodu braku jednoznacznych przepisów biegły powinien się ubezpieczyć od odpowiedzialności cywilnej.

Autorki notatki uważają, że poza powyższymi postulatami, których część powinna być skierowana do Ministra Sprawiedliwości, należy popierać próbę zorganizowania się biegłych, na początek biegłych ze środowiska rzeczoznawców majątkowych.

Ponadto, należy skierować prośbę do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o wydanie przez Izbę Karną uchwały zaskarżającej przepisy KPK art.233 § 4 i 4a do Trybunału Konstytucyjnego z uwagi na nieprawidłową legislację i naruszenie zasady zaufania.

Informacje na temat kongresu można znaleźć na stronie <https://3kns.pl>

Notatkę sporządziły:

*Małgorzata Skąpska
Zdzisława Ledzion-Trojanowska*

Warszawa 27.11.2017